

Safarova Sh. Z.

CHDPU Pedagogika fakulteti Maxsus pedagogika yo‘nalishi

1-bosqich 23/5 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Miraxmedova S. N.

Gumanitar fanlar fakulteti

“Fakultetlararo ijtimoiy fanlar” kafedrası o‘qituvchisi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolani yozishdan maqsad axborot haqida, ularning turi haqida yoshlarga barcha ma'lumotlarni yetkazish. Axborot tizimlari va texnologiyalari yildan yilga kishilik faoliyatining turli sohalarida keng qo‘llanilmoqda. Ularni yaratish, ishga tushurish va hayotga keng tadbiiq etishdan maqsad jamiyat va inson butun hayot faoliyatini axborotlashtirish borasidagi muammolarni hal etishdir. Jamiyatning axborotlashtirish deganda inson faoliyatining barcha ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan sohalarida boyitilgan bilimlar, ishonchli axborotlar bilan to‘liq va o‘z vaqtida foydalanishni ta‘minlashga qaratilgan kompleks chora tadbirlarni hamma joylarda tadbiiq etish tushuniladi.*

Kalit so‘zlar: *axborot, texnik axborot, agrobiologik axborot, siyosiy axborot, ijtisodiy axborot, degradatsiya, dizenformatsiya.*

KIRISH: Axborot so‘zi kutilayotgan yoki bo‘lib o‘tgan voqea-hodisalar to‘g‘risidagi malumotlarni bildiradi. Kundalik turmushda har mutaxassis turli xil axborotlar bilan ish yurutadi. Axborot tushunchasi bir qancha fanlarda turlicha izohlangan. Masalan: falsada axborot inson ongiga tasir etib, ob‘ektiv reallikni aks ettiruvchi va harakatlantiruvchi kategoriya sifatida ishlatiladi.

Kopyuterni ishlatish faoliyatida esa axborotni boshqarish funksiyalarini amalga oshiruvchi ob‘ekt sifatida foydalaniladi. Axborot tushunchasi ma‘lumot tushunchasi bilan uzviy bog‘langan lekin har qanday ma‘lumot axborot bo‘lavermaydi. Masalan olma desak, bir necha xil ma‘noni tushinish mumkin, qizil olma deganda mevaning ma‘lum bir rangini tushinish mumkin. Demak barcha ma‘lumotlar axborotga aylanishi uchun voqea hodisa to‘g‘risidagi butun xususiyatni ifodalashi lozim.

Hozirgi kunda barcha axborotni nisbiy holda quydagi turlarga ajratish mumkin :

- texnik axborot
- agrobiologik axborot
- siyosiy axborot
- Xususiy axborot
- Iqtisodiy axborot

Axborotning turlari o‘zaro bog‘liq bo‘lib bir-birini to‘ldirib boradi. Bu axborotning ichida iqtisodiy axborot asosiy hisoblanib, uning hajmi 80%ni tashkil qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

“Axborotlashgan jamiyat” tushunchasini birinchilar qatorida amerikalik iqtisodchi olim F. Maxlup ilmiy doiraga kiritgan. U monopoliya raqobatida patentlashtirish tizimining tutgan oʻrnini statistik usullar asosida oʻrganib, AQSH yalpi ichki mahsulotida axborotning miqdoriy jihatdan tavsiflanishini koʻrib chiqdi. Olim axborotni tovar sifatida qabul qilish kontseptsiyasiga asoslangan holda Amerikada kelajakda jamiyat rivojlanishining asosiy sharti «axborotlashgan iqtisod» boʻlishi gʻoyasini ilgari surdi. Oʻz kontseptsiyasida F. Maxlup AQSH da nafaqat ilmiy-texnik axborotning, balki hoxlagan ijtimoiy axborotning tarqatilishi va ishlab chiqarilishining oʻsishini tavsiflovchi aniq empirik materiallardan foydalandi. Keyinchalik AQSH va boshqa mamlakatlarda «axborotlashgan jamiyat» kontseptsiyasini P. Drakker, D.Bell, E.Parker, M.Porat, A.Toffler, A.Mol, J. Stigler, K.Errou kabi bir qator iqtisodchilar oldinga surishdi. Hozirgi kunda ular olib borgan tadqiqotlar natijasi oʻlaroq milliy iqtisodda «axborot tarmogʻi», «axborot iqtisodi» va «axborotlashgan jamiyat» kabi kontseptsiyalar vujudga kelgan. Tahlillar shuni koʻrsatmoqdaki, jahon amaliyotida axborot sohasining milliy iqtisoddagi oʻrnini aniqlash boʻyicha iqtisodiy hisob printsiplariga asoslangan ikkita eng mashhur ilmiy qarash mavjud boʻlib, ular F. Maxlup va M. Poratlarga tegishli. F. Maxlup bilimlarning u yoki bu soha faoliyatida tutgan oʻrnini har tomonlama oʻrgangan hamda milliy iqtisod sohalarini yangicha guruhlashtirishning sintezini va bilimlar industriyasini mohiyat jihatidan belgilab oldi. Iqtisodchi olim F. Maxlup birinchilardan boʻlib milliy boylikning qanday qismi axborot mahsulotlari va xizmatlarini ishlab chiqarish, qayta ishlash va tarqatish hisobiga vujudga kelishini hamda bilim, umuman u bilan bogʻliq boʻlgan yalpi milliy mahsulot qismini aniqlash masalasini koʻndalang qoʻydi. U AQSH milliy iqtisodini toʻla tadqiq qildi va bilimlar yaratadigan 30 ta tarmoqni belgilab oldi hamda ularni 5 ta guruhga ajratdi: maorif; ilmiy tadqiqot va ishlab chiqarish; aloqa va ommaviy axborot vositalari; axborot mashinalari va vositalari; axborot xizmatlari. Doktor Mark Uri Porat esa mavjud milliy hisoblar tizimiga asoslangan holda milliy iqtisodda axborot faoliyatining hajmini belgilashga intildi. Uning ilmiy qarashi qabul qilingan statistika tizimi asosida milliy iqtisoddagi mavjud axborot faoliyati turlarini aniqlashdan iborat boʻlgan. Ushbu tadqiqotning asosida «axborot bilan bogʻliq faoliyat zamonaviy jamiyatning eng asosiy elementlaridandir» degan fikr yotadi. Uning fikricha, rivojlangan mamlakatlarning iqtisodi mazmunan ishlab chiqarishdan «axborotlashgan»ga aylanmoqda. M. Poratning tadqiqoti asosan ikkita maqsadni koʻzlagan, yaʼni axborot bilan bogʻliq faoliyatni aniqlash va uning hajmini hisoblashdir. Axborotni ishlab chiqarayotgan tarmoqlar qoʻllayotgan texnologiya, ishlab chiqayotgan mahsulot va koʻrsatayotgan xizmatlari shunchalik xilma-xilki, ularni bitta yagona tarmoqqa birlashtirish oʻta mushkul. Ammo ularning barchasi axborot mahsulotlarini ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va tarqatishga xizmat qiladi. Shuning uchun ham ular «axborotlashgan» degan yagona faoliyatda birlashadi .

O'zbekistonda jamoatchilik bilan aloqalar, xalq bilan muloqot muhim ijtimoiy institutga aylanmoqda. Jamoatchilik fikri- fuqarolik jamiyatini o'zida aks ettiradigan bamisoli bir ko'zgu ekanligi hayotda o'z isbotini topmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 27-iyun - Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlari kuni munosabati bilan soha xodimlariga yo'llagan tabrigida ta'kidlaganidek, "Xalq bilan muloqot, odamlarning orzu-intilishlari, dard-u tashvishlari bilan yashash davlat siyosati darajasiga ko'tarilayotgan bugungi kunda har bir ommaviy axborot vositasi chinakkam muloqot maydonchasiga, erkin fikr minbariga aylangan taqdirdagina biz o'z oldimizga qo'ygan maqsadlarga erisha olamiz".

MUHOKAMA: Inson ma'lum bir ekologik muhitda xavf xatarsiz hayot kechiri uchun avvalo o'sha muhitda yashashning o'ziga xosliklari haqida xabardor bo'lishi zarur. Xuddi shunday zamonaviy inson eng ko'p vaqtini sarflayotgan, hayot kechirayotgan media muhitda xavfsiz yashashi uchun ham u o'zi faoliyat olib borayotgan, hayotiy zarur qarorlar qabul qilishiga tasir etayotgan muhitning o'ziga xosliklaridan xabardor bo'lishi ushbu muhitda xavfsiz yashashi uchun muhim zaruratdir. Ayniqsa, bugun mediatizatsiya hahotimizga chuqur va tezkor kirib borayotgan, malumotlar hajmi tobora ortib borayotgan yangi global davrga kirib borishimiz arayonida insonning ishi toboro ortib bormoqda.

NATIJA. Ishonchlilik axborotning buzulmaganligini tavsiflaydi. Bunga nafaqat malumotlarning haqiqiyliigi, balki uni olish usullarini aniqligi ham tasir qiladi.

Ammo noaniqlik ma'lumotlarni qasddan soxta deb tayyorlashni anglatishi mumkin. Noto'g'ri ma'lumotlar natijasida ishonchlilik bilan tavsiflanadigan ma'lumotlar mavjud bo'lgan holatlar mavjud. Bu ularni qabul qilish paytida, qabul qiluvchiga ma'lumotni noaniqlik darajasi allaqachon malum bo'lganida yuz beradi.

XULOSA. Insoniyatning taniatni o'zlashtirishdagi tajriba va bilimlarni to'plash axborotni o'zlashtirishi bilan birgalikda kechadi. Xulosa qiladigan bo'lsak axborotning inson hayotida o'rni juda katta. Inson va jamiyat doimiy ravishda ma'lum bir axborot muhitida bo'ladi. Buni hattoki "axborotning yo'qligi ham barbir axborot" degan ibora tasdiqlaydi. Axborotdan mahrum bo'lish, dezenformatsiya har qanday jarayonni turg'unlashuviga shaxs va jamiyatni esa degradatsiya holatiga olib keladi. Sotsiologlarning takidlashicha, axborot qanchalik ko'p to'plansa jamiyat shuncha tez rivojlanar ekan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirahmedova, S. N. (2021). Is'xoqxon Ibrat asarlarida ma'naviy-axloqiy qarashlarning o'ziga xos xususiyatlari. *Academic research in educational sciences*, 2(5), 770-778.
2. Nusratilloevna, M. S. (2023). Ma'naviy makonning falsafiy muammolari. *So'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi*, 6(7), 128-130.

3. Mirahmedova, Shohida (2023). Ma'naviy makonning falsafiy muammolari. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(7), 135-137.
4. Mirahmedova, S. (2023). Ma'naviy makonga oid yondashuvlar. *Ilm-fan va ta'lim*, 1(7).
5. Sirojiddinovna, H. D. (2023). Scientific-theoretical foundations of the formation of students' independent learning skills based on the " case-study" approach in teaching english. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(11), 638-645.
6. Sirojiddinovna, H. D. (2024). The improvement of language skills (speaking, listening, reading, and writing) for self-directed learners. *Новосту образования: исследование в XXI веке*, 2(19), 231-236.
7. Sirojiddinovna, H. D. (2024). Inquiry-based learning: exploring methods that encourage students to ask questions and actively seek answers. *So 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi*, 7(1), 143-148.
8. Khaitmirzayevna, M. D. (2024). PEDAGOGICAL WAYS OF COGNITIVE COMPETENCES IN FUTURE TEACHERS BASED ON ACMEOLOGICAL APPROACH. *World Economics and Finance Bulletin*, 32, 146-148.
9. Maxmudova, D. X. (2023). Kognitiv kompetentlikni rivojlantirishning akmeologik texnologiyasini joriy etish shart-sharoitlari. *GOLDEN BRAIN*, 1(34), 19-24.
10. Dilnoza, M., Munira, A., & Olimjon, A. (2022). INFLUENCE OF INVOLUTION ON DIFFERENTIAL EQUATIONS WITH SECOND-ORDER CONSTANT COEFFICIENTS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876*, 16(01), 40-44.
11. Makhmudova, D. H., & Dekhkonov, F. N. (2016). TAKE PART INVOLUTION THE CONSTANT COEFFICIENT EQUATION DIFFERENTIAL. *Новая наука: Теоретический и практический взгляд*, (4-3), 52-54.
12. Махмудова, Д. Х. (2014). Вероятность генотипов в n-м поколении. *Молодой ученый*, (1), 33-35.
13. Makhmudova, D. H., & Dekhkonov, F. N. ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЕ НАУКИ.
14. Асадов, Т. (2021). ХАРАКТЕРИСТИКА АФФИКСОВ-ча/-ларча/часига,-ан,-она ВЫРАЖАЮЩИЙ ЗНАК. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 6(6).
15. Hamroyevich, A. T., & Qizi, Y. U. I. (2021). Natural characteristics of expressing sign affixes.
16. Hamroyevich, A. T. L. (2021). MUALLIF NUTQI METAFORALARINING YUZAGA KELISH ASOSLARI XUSUSIDA: Asadov To

‘Iqin Namroyevich Buxoro davlat universiteti o ‘zbek tilshunosligi kafedrasida dotsenti, ffn. In *Научно-практическая конференция*.

17. Namroyevich, T. A. WORDS ABOUT WORDS.
18. Жўраев, А. (2020). Тинчликпарварлик – маънавий юксалиш жараёнининг юксак қадрияти. *ilm sarchashmalari*, 1(1), 32-35.
19. Жураев, А. (2019). Физическая культура и спорт как инструмент патриотического, миротворческого и духовно-нравственного воспитания молодежи. *конференция*, 1(1), 246-247.
20. Жураев, А. (2019). Ўзбекистонда барқарор тараққиётнинг тинчликпарварлик тамойили билан узвийлиги. *НамДУ илмий ахборотномаси*, 7-сон, 143-148.
21. Aminovna, A. G. (2022, September). "A thousand and one nights" and european literature. In *E Conference Zone* (pp. 104-107).
22. Aminovna, A. G. (2022). "A thousand and one nights" and Uzbek classic literature. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 49(09).
23. Aminovna, A. G. (2021). Ethno-cultural issues in "thousand and one nights". *Conferencious Online*, 84-85.
24. Астанова, Г. А. (2021). “Минг бир кеча” асаридagi аёллар образиди тadbиркорлик ва қахрамонлик хусусиятларининг бадиий талқини. *международный журнал искусство слова*, 4(4).
25. Astanova, G. A. Analysis of the image of wise and entrepreneurial women in Shahrizoda stories. *theoretical & applied science Учредители: Теоретическая и прикладная наука*, (9), 533-537.
26. Aminovna, A. G. (2020). Interpretation of the image of the hero woman in the stories of Shahrizoda. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(6), 14365-14373.
27. Mirahmedova, S. (2023). Harakatlar strategiyasi-O‘zbekiston milliy taraqqiyotining yangi bosqich asosi hamda jamiyatdagi o‘zgarishlar. *PEDAGOG*, 6(5), 42-54.
28. Mirahmedova, S. (2023). Mafkuraviy makon tushunchasining mazmun-mohiyati. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(5), 180-182.
29. Mirahmedova, S. (2023). Ma’naviy makon: imkoniyat va istiqbollari. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(5), 93-95.
30. Nusratilloevna, M. S. (2023). Spiritual Space: Opportunities and Prospects. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(9), 230-234.